

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «Особистісні ідеали сучасного студентства»

Допущено до захисту
«___» _____ року

студентки групи ПС 27-18
факультету туризму, бізнесу і
психології
освітньої програми
Практична психологія
за спеціальністю 053 Психологія
Саїдахмедова Анна Мірзоївна

Завідувач кафедри
психології і туризму
доктор психологічних наук,
проф.Бондаренко Олександр
Федорович
(підпис) (ПІБ)

Науковий керівник: дійсний член
НАПН України, доктор
психологічних наук, професор
Бондаренко Олександр Федорович

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

КИЇВ - 2022

ЗМІСТ:

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ІДЕАЛУ	
5	
1.1 Поняття про ідеал	
5	
1.2 Ідеальний образ	
14	
1.3 Ідеальне – антиідеальне	
22	
1.4 Висновки щодо першого розділу	
26	
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДЕАЛІВ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА	
27	
2.1 Ідеали сучасної молоді	
27	
2.2 Вплив інтернету на формування ідеалу у студентів	
32	
2.3 Дослідження ідеалів сучасного студенства	
34	
2.4 Висновки щодо другого розділу	
43	
ВИСНОВКИ	45

Список використаних джерел	47
Анотації	51

ВСТУП:

Актуальність теми - світ ідеалів є різноманітним. Розрізняють ідеали окремої особистості, груп та суспільства в цілому. Актуальність цього питання виявляється в тому, що воно пов'язане з людською свідомістю, а також з мотивами, поведінкою, оцінкою людей, зі способом їх мислення. Тому можна підсумвати і сказати, що воно пов'язане з процесом соціалізації особистості.

Всім відомо, що одна з особливостей сутності людини проявляється в тому, що вона створює світ відповідно своїм потребам, а також зверх міри, тобто у відповідності зі своїм ідеалом. Саме в ідеалах, які створює собі людина, найбільше виявляється творча природа свідомості. І ця творча природа свідомості здатна відображувати світ і навіть створювати його.

У соціальній структурі суспільства особливе місце посідає молодь. Цій віковій категорії притаманні яскраво виражені риси поведінки, способу життя, мислення та світовідчуття. Від того, яким чином сформується певна життєва позиція молодої людини, її ціннісні орієнтації, цілі, власні погляди на навколишню дійсність, безумовно, залежатиме її майбутнє. На основі цінностей, які приймає людина, складаються її життєві пріоритети. Якими

будуть ці пріоритети, залежить від неї. У студентів сьогодення дуже різні погляди на життя. Виходячи з цього – різні ідеали та життєві устремління. І вивчення ідеалів молоді є достатньо важливим для з'ясування причин її дій та вчинків. Враховуючи вище згадане, проблема вивчення особистісних ідеалів сучасного студентства є дуже актуальною.

Мета – проаналізувати теоретичні підходи та соціально-психологічні дослідження особливостей ідеалів сучасного студентства.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття феномену ідеалу на основі теоретичних підходів.
2. Дослідити поняття антиідеального на основі теоретичних підходів.
3. Вивчити та проаналізувати існуючі дослідження щодо даної теми і запропонувати власні висновки.

Гіпотеза дослідження – особистісні ідеали дають можливість сучасним студентам збагатити власний внутрішній світ ціннісним смислами в результаті зацікавленої рефлексії самопізнання і самотворення.

Об'єкт дослідження – особистісні ідеали.

Предмет дослідження – психологічні детермінанти іделів сучасного студентства.

Для розв'язання даних завдань у дипломній роботі застосовувалися теоретичні та соціально-психологічні **методи:**

1. Підбір наукової літератури щодо даної теми.
2. Аналіз наукової літератури вітчизняних та зарубіжних дослідників.
3. Систематизація, порівняння, зіставлення здобутих фактів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ІДЕАЛУ

1.1 Поняття ідеалу

Пройшовши багатовікову історію, ідеальне, починаючи з таких понять, як «ейдос», «ідея», «ідеал», перетворилося на сьогоднішній день на «парадигму людського пізнання», «внутрішню форму мови пізнання», «Єдине» для будь-якого виду пізнання».

Сама проблема ідеального досить широко представлена в нашій вітчизняній науковій літературі і нею займалися такі науковці: Л.С. Виготський «Психологія мистецтва»; В.Г. Залещук «Проблема ідеального у сучасній науковій філософії»; Е.В. Ільєнков «Діалектика ідеального»; О.Г. Глухова «Ідеальне як соціокультурна модель свідомості», «Ідеальні образи особистості: нарративний підхід як внутрішня форма мов пізнання»; В.М. Олександрівська «Комунікативна природа Образа-Я» особистості», «Свідоме та несвідоме: проблема соціокультурних детермінант»; Л.І. Божович «Вибрані психологічні праці»; О.М. Леонтьєв «Діяльність. Свідомість. Особистість»; В.М. Мясіщев "Психологія відносин" та інші.

Ідеал може виступати як сукупність норм поведінки; іноді це образ, що втілює найцінніші й у сенсі привабливі людські риси, — образ, який є зразком. Також ідеал ще можна визначити так - уявлення про найкращий і досконалий зразок, межа прагнень і бажань.

Ідеал чи система ідеалів відрізняється не тільки від людини до людини, а й змінюється всередині самої особистості. Це динамічна структура, яка залежить від багатьох факторів: віку, ситуації розвитку, оточення, рівня інтелекту, світогляду людини. Наші ідеали змінюються протягом усього життя.

Ідеал людини не завжди є її ідеалізованим відображенням. Ідеал може бути навіть у компенсаторно-антагоністичному ставленні до реальних поглядів людини; в ньому може бути підкреслено те, що людина особливо цінує і чого їй бракує. Ідеал є не те, чим людина насправді являється, а те, чим вона хотіла б бути. Не те, якою вона є насправді, а те, якою вона хотіла б бути. Але було б неправильно чисто зовні протиставляти належне та існуюче, те, ким людина являється, і те, чого вона бажає: те, чого людина бажає, теж показово для того, ким вона являється, її ідеал – для неї самої. Ідеал людини - це, таким чином, і те, і не те, ким вона являється. Це передбачене здійснення того, чим вона може стати. Це найкращі тенденції, які, втілившись в образі-зразку, стають стимулом та регулятором її розвитку [25].

Іншими словами, вивчаючи ідеали, що є найвищою точкою устремлінь людини, можна простежити, як «послідовно ускладнюються рівні та категорії інтенціональності від психічної активності через мотиваційно-потребову систему і ціннісно-сміслові утворення людини. що приходять до найвищих духовних проявів особистості» [26].

Іншими словами, використовуючи специфічні способи аналізу та методи вивчення, можна побачити, як через ідеали відбивається багатогранність та унікальність самосвідомості людини, відбувається

становлення якісно іншого рівня внутрішнього (ментального/духовного) життя у контексті культурно-історичного розвитку [8].

Водночас дослідниками наголошують, що моральний ідеал є і «регулятором соціальної активності та соціальної поведінки людини» [4].

І в цьому контексті необхідно сказати, що ідеали можна розглядати як динамічну основу соціальної установки (аттїтуда). Адже «будь-яка установка — це установка на якусь лінію поведінки, і цією лінією поведінки вона й визначається» [29].

А динамічна основа в тому сенсі, що ідеали задають вектор і силу спрямованості, з якою суб'єкт прагнудиме реалізації, досягнення своїх ідеалів.

Так, на думку С. Л. Рубінштейна, ідеали виступають як установки, «пов'язані зі станами напруги динамічної сили, що утворюються в процесі діяльності та виявляються в ній» [30].

Ідеали формуються під безпосереднім суспільним впливом. Вони значною мірою визначаються ідеологією, світоглядом. Кожна історична епоха має свої ідеали - свій ідеальний образ людини, в якому час і середовище, дух епохи втілюють значні риси. Такий, наприклад, ідеал софіста чи філософа у "вік освіти" у Стародавній Греції, відважного лицаря і смиренного ченця у феодальну епоху. Наша епоха створила свій ідеал, втіливши в ньому риси та властивості, що виконуються в боротьбі за соціалістичне суспільство та творчу працю. Іноді ідеалом служить узагальнений образ, образ як синтез основних, особливо значущих і цінних характеристик. Часто як ідеал виступає історична особистість, у якій ці риси особливо яскраво втілилися. Наявність певного ідеалу вносить чіткість та єдність у спрямованість особистості [30].

Однією з людських властивостей є здатність не просто пізнавати світ таким, яким він є, а й змінювати його у своїй свідомості. Створення ідеалів є найвищим проявом такого відображення. Ідеал — це уявлення чи поняття людини про найдосконалішу форму якогось предмета чи явища.

Завдання ідеалу полягає в тому, щоб направити нашу діяльність у потрібний напрямок на здійснення відповідних змін у навколишньому середовищі та у самих собі. У кожному світогляді виробляється свій ідеал людини. У міфології цей ідеал втілювався образами Геракла, Прометея, Афродіти та інших героїв і богів. У релігії ідеальними людьми вважаються святі, котрі все своє життя присвячують служінню Богу. Ідеалів багато і пояснювати їх можна по-різному, але щодо сучасного гуманізму, він орієнтується на такі цінності-ідеали, як: свобода, справедливість, демократія, відповідальність, непримиренність до насильства.

Як же формується ідеал? Формування ідеалів відбувається у процесі соціалізації. Основа ідеалів:

- потреби, інтереси та мотиви особистості;
- цінності та переконання особистості;
- цінності та ідеали суспільства.

Великий вплив на формування ідеалів здійснює суспільство та його оцінка або ж суспільна думка. Наприклад, у різні епохи у суспільстві були різні уявлення про ідеальну сім'ю. Довгий час панував патріархат. Жінка грала виключно роль хранительки домашнього вогнища. Вона у всьому слухалася чоловіка, не сміла йому суперечити. А на сьогодні ситуація змінюється. Підтримується ідея рівності статей, розподілу сімейних обов'язків. А хтось взагалі вважає, що ідеал сім'ї – це працююча жінка та чоловік-домогосподар.

Інший приклад. Колись у суспільстві правив дух колективізму, а тепер соціум пропагує ідею індивідуалізму. Ідеал громадянина – самостійна особистість, що постійно розвивається та реалізується.

У міру дорослішання людина орієнтується на різних представників соціуму:

- у ранньому віці – батьки, старші брати та сестри;
- у шкільні роки – вчитель;
- у підлітковому віці – однолітки;
- у юності та дорослості – інші дорослі. Ідеалом може бути герой книги чи історична особистість.

Слід зазначити, що суспільно значущі ідеали не завжди стають особистісно значущими переконаннями. Не завжди відбувається перехід суспільних ідеалів до внутрішньоособистісних зразків для наслідування. На формування ідеалів впливає думка людини і менталітет суспільства. Ідеал тільки тоді стає продуктом внутрішнього світу, коли людина повноцінно усвідомлює, що має слідувати цьому ідеалу, виконувати обов'язки, пов'язані з ним. Якщо людина сприймає щось як належне, а не просто знає, що так треба чинити, це щось стає її прагненнями. Таким чином, важливо саме відчувати і переживати на собі, а не просто знати, мати уявлення про щось [32].

Важливе питання, яке потрібно розглянути стосовно цієї теми – яку роль в житті людини грає ідеал.

Уявлення про ідеал і потяг до нього сприяють розвитку особистості. У гонитві за результатом людина самовдосконалюється і займається самовихованням. Ідеал визначає норми поведінки та задає напрямок діяльності, впливає на спрямованість особистості. Ідеал визначає мету та сенс життя людини, впливає на поведінку та мислення.

Іноді ставлення до ідеалу має споглядально-захоплюючий характер. Але це більше нагадує поклоніння кумиру.

Ідеали можуть бути критерієм оцінки своїх і чужих вчинків, орієнтиром у житті. Іншими словами, ні сталість, ні узагальненість ідеалів не забезпечують їхньої дієвості. Найважливішою умовою дієвості ідеалів є їхня «привласненість», особистісне прийняття. Відповідно до теорії орієнтації особистості світі цінностей А.В. Кір'якової, присвоєння цінностей особистістю та формування образу Світу є першою фазою процесу орієнтації школярів на соціально значущі цінності, за якою слідує: перетворення особистості на основі цінностей, формування «Образу Я»; проектування, самопроектування, формування образу майбутнього. Сам процес орієнтації може бути представлений як життєвий простір, що розширюється в часі, де особистість набуває певної «траєкторії свого руху» за цінностями зовнішнього світу і цінностями самопізнання, самооцінки, саморозвитку. Особливості розвитку процесу орієнтації обумовлені як індивідуальними умовами розвитку особистості, характером її життєдіяльності, і віковими закономірностями [14].

Ідеальний образ – це удосконалена реальність. Розглянемо це докладніше з прикладу ідеалу особистості. Ідеал наділений тими якостями, яких не вистачає людині. Він уміє те, що не вміє людина у сьогоденні. Але, що важливо, людина може все це придбати, якщо захоче. Цим Я-ідеальне відрізняється від Я-фантастичного. Однак іноді ці елементи плутаються всередині особистості, і людина висуває нереальні вимоги до себе. Досягти вона їх, звичайно ж, не може, від чого відчуває глибоку фрустрацію, роздратування, розчарування. На тлі цього може розвинути депресія, невроз чи інший психічний розлад [32].

Одним із так званих розладів ідеалу є перфекціонізм. Перфекціоніст завжди незадоволений собою, намагається покращити все: себе, світ, діяльність. Він зациклюється на дрібницях і в результаті не помічає чи не

встигає вловити головне. Перфекціоніст незадоволений собою, навіть коли досягає успіху. Він увесь час думає, що міг би зробити краще, швидше і т. д. У гонитві за ідеалом перфекціоніст забуває про базові потреби, а плід своєї праці він може знищити.

Перфекціонізм може бути особливістю характеру, а може набувати патологічних форм, переростати в obsесивно-компульсивні розлади. Проте передумови перфекціонізму завжди однакові: низька самооцінка, бажання отримати визнання та похвалу, комплекс неповноцінності, невпевненість в собі, потреба в любові, потреба в увазі, страх критики, залежність від чужої думки.

Страх невдачі іноді сковує перфекціоністу руки. Тоді він вважає за краще нічого не робити, не пробувати нового, не брати на себе зайву відповідальність.

Причина розвитку перфекціонізму – завищені очікування із боку батьків. Засудження, заборони, емоційна холодність, вимогливість та інші елементи авторитарного виховання призводять до цього.

Батьки, зазвичай, не знають або свідомо ігнорують особливості дитини. Натомість вони намагаються зробити з неї приклад для наслідування (у їхньому уявленні), прагнуть пишатися нею. Або прагнуть в ній втілити свої нездійснені мрії. А для розвитку дитини немає нічого гіршого, ніж йти проти своєї сутності. Тобто займатися тим, до чого немає задатків та нахилів. Або жити за розпорядком, що суперечить властивостям психіки, темпераменту. Дитина зростає, а підвищена вимогливість до себе та до інших зберігається, як і супутнє їй почуття особистісної неспроможності [32].

Якщо людина може мати на увазі зразки найкращої поведінки, то вона може мати і зразки найгіршої поведінки, тобто анти-ідеали. Анти-ідеали в цілому мають такі ж особливості, як і просто ідеали. Вони також працюють двояко: і задля попередньої оцінки планованих дій, й у оцінці пост-фактум.

Поведінка людини затиснута, таким чином, між двома полюсами: позитивним і негативним. Людина природно відштовхується від негативного і притягується до позитивного. Однак ця система не є зовсім стійкою у часі. Ідеали та анти-ідеали людини теж схильні до змін. Здебільшого це пов'язано із зміною, деталізацією картини світу. Те, що раніше здавалося, очевидним і безперечним, тепер є надзвичайно сумнівним. Змінена картина світу впливає на формування нових і зникнення старих ідеалів.

«Ідеал» як спеціальне поняття ціннісного міркування формується у просвітницькій та романтичній думці. Однак в історико-філософському аналізі воно може бути реконструйовано і щодо інших, більш ранніх епох шляхом вичленування уявлень про вище благо (справжнє блаженство), кінцеве призначення людини або її домінуючих обов'язків. Теоретичне тлумачення ідеалу залежить від вирішення проблеми співвідношення ідеалу та реальності [22].

Варто розглянути натуралістичне розуміння цінностей, яке передбачає такі трактування ідеалу [22]:

1. Ідеал розглядається як результат узагальнення та/або абсолютизації у культурі того, що становить предмет потреб людини. Схема такого розуміння започаткована золотим правилом моральності - в ідеалі узагальнено зазначене в золотому правилі: "як хочете, щоб з вами поступали люди".
2. Ідеал трактується як результат узагальнення змісту норм та правил або відволікання цього змісту від конкретних завдань дії; відповідно, ідеалів стільки, скільки норм: у кожному встановлюється загальна мета, за якою формулюється припис щодо того, чого не слід або що слід робити. За такою логікою немає ідеалу взагалі, але є ідеали, що відповідають різним цінностям (краси, добра, справедливості тощо). Наряду із цим на практиці універсальний ідеал може індивідуалізуватися і

набувати персоніфіковані форми, трансформуючись у особистий ідеал, тобто, уявлення індивіда про найкраще з усього того, що йому відомо, або в індивідуально прийнятий стандарт чогось, як правило, що стосується особистих якостей чи здібностей. Ідеал, таким чином, втрачає свою універсальність, трансформується на ідол або кумир; звідси виникає враження, що ідеалів стільки, скільки людей. Від індивідуалізації ідеалу відрізняється його конкретизація в окремому образі (наприклад, досконалої чи божественної особистості) за збереження його абсолютних характеристик.

3. Ідеал сприймається як іманентні соціальної чи індивідуальної дійсності, вимога чи цінність, які розкривають перед людиною більш великі перспективи. Так ідеал, що трактується, виявляється зведеним до ціннісної орієнтації або базової поведінкової установки; при цьому не обов'язково - до деякого фактичного (соціального, психічного або фізичного) стану індивіда, так що належне - відповідно до контексту ціннісного міркування - може мислитися протистоїть сущому.

Як форма моральної свідомості, ідеал є одночасно ціннісним уявленням, оскільки ним утверджується певний безумовний позитивний зміст вчинків, і імперативним уявленням, оскільки цей зміст визначено щодо волі людини і ставиться їй в обов'язкове виконання. У структурі моральної свідомості ідеал посідає ключове місце; ним визначається зміст добра і зла, належного, правильного та неправильного тощо. По тому, чи визнається існування універсального та абсолютного ідеалу, як критерію вибору цінностей та оцінки, мислителі поділяються на абсолютистів та релятивістів [19].

Європейська культура починається з ідеалу єдності, вираженого в натурфілософському вченні про нескінченний єдиний початок Космосу, в

гармонії з яким полягає справжнє існування. Геракліт бачив причину пороку да духовної смерті у відпадинні від Логосу. Античне уявлення про всевітність втілювалося у державній політиці, спрямованій встановлення влади, покликаної об'єднати безліч країн і народів. У філософії це уявлення було розвинене у стоїчній думці як ідеалу духовного єднання всього людства. Цей ідеал сприйнявся християнством. Стоїки (з індивідуалістичних позицій) і ранньохристиянські мислителі (з комунітарно-соборних) першими показали, що в умовах індивідуалізовано-автономного та взаємно-відокремленого існування людини реалізація ідеалу можлива лише як індивідуальне самовдосконалення, опосередковане духовним овладом. Ідеал єдності – єдності людини з природою, з співгромадянами і із собою – проголошується чи передбачається в якості найвищої моральної ідеї, що переважають у всіх розвинених релігіях [34].

У сприйнятті та інтерпретації ідеалу єдності можливі дві крайності [34]:

1. Соціологізаторське (зокрема, політичне, корпоративне) трактування – як вимога до встановлення та зміцнення спільноти;
2. Утопічне трактування, за якою ідеал можна здійснити лише за розумної, відповідної природи реорганізації соціальності.

Таке розуміння ідеалу побічно відбило уявлення у тому, що моральний прогрес історично здійснюється через певні суспільні форми. Ігнорування соціального виміру духовності також є своєрідним утопізмом і може вести до нігілізму. Під виразом «моральний ідеалізм» розуміють віру людини в те, що в цьому світі є щось святе, непохитне, значуще для всіх чесних людей. Моральний ідеалізм протистоїть матеріалізму, чи меркантилізму, тобто думці, за якою все у житті підпорядковане матеріальним інтересам і прагненню людей до своєї вигоди. Нерозуміння того, що неможливо інструменталізувати абстрактний імперативний зміст ідеалу в конкретних вчинках або як виключне індивідуальне моральне завдання, сподівання на

безпосереднє і тим більше повне втілення ідеалу, представляє іншу форму «ідеалізму». Такий «ідеалізм» може виражатися у зневазі або ненависті до реальності, в якій більш-менш відносне добро присутнє нарівні зі злом, і втеча з активного життя, яке не вдається втиснути в рамки «безкомпромісно» зрозумілого ідеалу. Ідеалізму в цьому значенні слова протистоїть реалізм, небезпека якого проявляється у педантичній прихильності до ідеалу як абсолютного добра. Тим часом, втілення високого імперативно-ціннісного змісту морального ідеалу у конкретних вчинках передбачає здійснення низки менш загальних принципів та виконання приватних моральних вимог [34].

1.2 Ідеальний образ

Ідеальний об'єкт науки – фундаментальний напрямок дослідження у філософії. Концепція ідеального образу – один із приватних аспектів ідеального об'єкта. Свого часу Е. Ільєнков про ідеальне сказав так: «Ідеальне» або «ідеальність» явищ – надто важлива категорія, щоб поводитися з нею бездумно та необережно» [7, с. 17].

Середовище ідеального, культури має властивість об'єктивності і являє собою «не просто будь-які стани людської “душі” (“психіки”) – це неодмінно універсальні, загальнозначущі образи-схеми, що явно протистоять окремій “душі” та керованому нею людському тілу як обов'язковий для кожної “душі” закон, з вимогами якого кожен індивід із дитинства змушений вважатися».

«Ідеальне» – це відображення дійсності у формах духовної діяльності, здатність людини духовно уявним чином відтворювати річ.

Досліджуючи гносеологічне коріння ідеального, приходимо до такого висновку: ідеальне – філософська категорія, протилежність матеріального, реального [6].

1. В ідеалістичній традиції ідеальне розуміється як самостійне нематеріальне начало, що існує поза простором і часом (дух, ідеї).
2. У матеріалістичної традиції ідеальне сприймається як відображення у свідомості зовнішнього світу, суб'єктивний образ об'єктивної реальності.
3. У марксизмі ідеальне трактується як відображення зовнішнього світу у формах свідомості та діяльності як суспільної істоти, продукт і форма соціальної практики (на відміну від простого продукту пасивного індивідуального споглядання).

Якщо говорити про творчий потенціал свідомості (яка не тільки відображає світ, а й створює його), то аналіз об'єктивно веде до категорії «ідеальне». При цьому категорія ідеального не є синонімом свідомості, психіки та суб'єктивності. Поняття ідеальності використовується для характеристики конкретного існування об'єкта, для відмежування ідеї об'єкта від об'єкта. «Ідеал» — це відбиток дійсності у формах духовної діяльності, здатність людини відтворювати щось духовно й розумово. Згідно К. Марксу «Ідеальне є не що інше, як матеріальне, пересаджене в людську голову та перетворене у ній».

У сучасній літературі існують три концепції ідеалу (Д. Дубровський, Є. Ільєнков і М. Ліфшиц).

1. За Д. Дубровським, ідеал — це явище, притаманне виключно сфері суб'єктивного світу соціального індивіда; орган ідеалу — мозок соціально розвиненої людини; ідеал ототожнюється із сукупністю образів свідомості; сказати, що «ідеальний образ» і «суб'єктивний досвід» — це те саме; Носієм ідеалу є нейродинамічний код, який ще мало досліджений; Свідомість відтворює образи (це віртуальний простір) і рухається від точки до точки [7, с. 117].

2. На думку Є. Ільєнкова: Ідеал — це об'єктивована психічна форма; ідеал — активна здатність людини; ідеал первинний по відношенню до свідомості [11, с. 247].
3. М. Ліфшиц розрізняє терміни «ідея» та «ідеал»; ідея — «психічна свідомість», «акти свідомості»; ідеал - це зразки, стандарти [17, с.73].

Якщо говорити про ідеальні образи як про онтологічні форми та гносеологічний вектор пізнання, то ідеальні образи – це уява, уявлення, воля, ідеали, ідеї, віра, сприйняття, любов, пристрась. Вони формуються з допомогою казок, ритуалів, міфів, магії, гри, цінностей кохання. Це онтологічні форми ідеального образу (тобто форми буття, існування людей) та гносеологічний вектор пізнання цього феномену.

«Ідеальні образи» є основою («єдиним») людського пізнання, яке в літературі (Т. Кудряшова) вже іменувалося як ВФМП – внутрішньої форми мов пізнання. Усі види знання (наука, мистецтво тощо) сходять до цього «Єдиного», про який можна говорити як методологічний потенціал і парадигму наукового знання [5].

Складність дослідження ідеальних образів полягає в непослідовності самого процесу пізнання, а саме в тому, що пізнання переводить матеріал у його протилежність – ідеальне. Непослідовність знання проявляється також в особливостях його форм, у характері зв'язків між цими формами. Ідеальний образ – це завжди інформація, знання і результат знання.

У гносеології виділяються два ступені пізнання – чуттєве та раціональне (а також інтуїція як особливий момент зв'язку чуттєвого та раціонального). Обидві ці щаблі – інформаційні, і ведуть формування ідеального образу. Чуттєве пізнання здійснюється за допомогою органів чуття (зір, слух, нюх, дотик, смак). Йому притаманні: безпосередність (пряме відтворення об'єкта); наочність і предметність образів, що виникають;

відтворення об'єктів на рівні явища, тобто їх зовнішніх сторін та властивостей. Особливість відчуттів у тому, що вони несуть інформацію про окремі властивості і сторони об'єкта (колір, запах тощо), але саме це ще не дає цільної картини об'єкта пізнання [5].

Сприйняття як синтез відчуттів формує цілісний образ предмета у єдності його сторін та властивостей. А наочне відтворення минулих сприйнятів за допомогою пам'яті та уяви народжує таку форму образу, як уявлення.

Раціональне пізнання (робота лівої півкулі) - складніший спосіб відображення дійсності за допомогою мислення. До нього відносяться поняття, міркування, висновки, закони, гіпотези, теорії. Поняття - логічний образ, що відтворює суттєві властивості та відносини речей. Воно - початок і кінець будь-якого циклу осмислення дійсності. Судження - це думка, що пов'язує поняття та відносини між різними речами та їх властивостями. Судження будують систему науки. Висновок - це висновок із взаємозалежних суджень. За допомогою понять, суджень і висновків висуваються та обґрунтовуються гіпотези, формулюються закони, будуються цілісні теорії – найбільш розвинені та глибокі логічні образи дійсності [5].

Ідеали є основою духовного життя особистості. Як відомо, свідомість (духовна, бездуховна) виявляє себе у своїй формі – світогляді. Світогляд також складно структурована система, куди входить ідеал. Ідеали може бути науково обґрунтованими, ілюзорними, досяжними і дуже нереальними. Зазвичай, вони направлені у майбутнє і виступають як ідеальний образ, уявлення, бажання, мрії, які підпорядковують почуття, волю, совість, диктують вчинки людей. Наявність ідеалу у світогляді визначає його специфічне функціонування вже на рівні свідомості, тобто, ідеал через ідеальний образ формує випереджувальне відображення (властивість свідомості), як силу, яка не тільки відображає навколишню дійсність, а й орієнтує на її зміну у наближенні до свого ідеального образу . Коли ідеалу

немає або він себе вичерпав, то в дію набувають уява, уявлення, мрія, інтерес, характер, воля, бажання тощо.

Мотив як ідеальний образ також є у структурі свідомості, спонукає свідомість до активності, діяльності, до перетворення світу. Мотив, як стверджують вчені, – усередині людини. Іншими словами, мотив - це ідеальний образ у внутрішньому плані свідомості людини. Але це не просто ідеальне уявлення, а енергетично насичений образ необхідного, потрібно-значущого предмета. Джерелом спонукальної сили мотиву виступають потреби. Як справедливо зазначав класик психології А. Леонтьєв, лише в результаті зустрічі потреби з відповідним їй предметом, вона вперше стає здатною спрямовувати та регулювати діяльність. «Зустріч потреби з предметом є актом опредмечивання потреби – наповнення її змістом, яке черпається з навколишнього світу. І це переводить потребу на власне психологічний рівень», тобто в мотив [9. с. 98].

Ще радянський філософ Є. В. Ільєнков вказував, що ідеал — це надто важлива категорія, щоб недбало ставитися до неї [11, с. 432].

Аналізуючи праці Є.В. Ільєнкова, В.Н. Александровська стверджує, що «ідеал — це відображення дійсності у формах духовної діяльності, здатність людини духовно-ментально відтворювати щось. Що ж до ідеального образу, то в теорії пізнання – це результат і ідеальна форма відображення об'єкта у свідомості людини, що у умовах суспільно-історичної практики, з урахуванням й у формах знакових систем. Ідеальний образ – це похідне від ідеального. Для Е.В. Ільєнкова «родовим гніздом» поняття ідеального образу було саме «ідеальне». Сучасні дослідники стверджують, що ідеальний образ це семіотична модель об'єктивної реальності. Л.С. Виготський першим вказав на семіотичну природу вищих психічних функцій, де ідеальний образ займає не останнє місце [1].

Ідеальний образ іманентно відноситься до психічної культури особистості та репрезентує її в соціумі. Понад те, ідеальний образ як психічна культура дозволяє будувати навколишній світ. Російський вчений В.Д. Шинкаренко у своїй роботі «Нейротипологія культури» пише: «Те, що вся сучасна культура та людина є системою правил і транслюється як система правил, очевидно. Навколишній світ, в якому живе людина, є природною моделлю, в основі якої лежать правила устрою цього світу, і ці правила можуть розглядатися як модель, що лежить в основі правил культури» [6, с. 88].

Для російського культуролога В.Д. Шинкаренко ідеальний образ – це смислова схема у психічній культурі людини, це сенс та знак культури її сприйняття, це культурна схема поведінки людини [6].

Зв'язок культури з ідеальними образами прямий і природний. Культурне переосмислення, саморозуміння власної впевненості в собі відбувається через більш високорозвинену еґо-концепцію особистості. Культура — це історичний розвиток розуму (Ф. Ніцше). Культура, яка потенційно породжує красу, формує «волю до життя» (Ф. Ніцше). Культурна репрезентація в образі еґо-особистості підносить особистість над хаосом. Структурою культурного образу є релігія, мораль, естетика, етика тощо. Без культурного формування образу Я можна говорити про його «дикість». Культурний розвиток особистості персоніфікується з її цивілізацією. Тому вивчення ідеального образу свідомості людини — це вивчення її культури (культурного багатства, культурної матриці).

Ідеальні образи містять гуманітарну аксіологію, несуть «таємний образний світогляд», пропонують онтологічний пошук у житті. Гуманістичне знання — це культивування людини, її «Я-образу», ідеальних образів взагалі. «Універсал людини живе в постійно мінливих культурних обличчях людства». Культура – це не тільки те, що існує навколо нас, але й те, що має для нас значення, значення, символ, образ буття, цінності, ціннісний образ і

значення. Вчені визначають особистісний характер відтворення культурних цінностей [33].

У зв'язку з оригінальним визначенням культури («вирощування», «культивування») ідеальними образами людини є «оброблена», «олюднена», «окультурена» природа. І чим більше культурного змісту розроблено та вкладено в ідеальний образ, тим більше культурного сенсу людина може відобразити у своєму оточенні.

В ідеальному образі культура виконує функцію «самовідновлюваної субстанції», формуючи Я-концепцію особистості. Культура – це спосіб передачі соціального досвіду. До соціального досвіду належить і сама передача властивих цьому роду ідеальних образів як сімейних архетипів. «Мабуть, – пишуть філософи, – культура в цьому плані – це рівень відносин, які склалися в колективі, ті норми та зразки поведінки, які освячені традицією, обов'язкові для представника цього етносу та різних його соціальних верств. Культура постає формою трансляції (передачі) соціального досвіду через освоєння кожним поколінням як предметного (насамперед предмети виробництва) світу культури, навичок і прийомів технологічного ставлення до природи, так і культурних цінностей, зразків поведінки, причому регулюючи соціальний досвід роль культури така, що вона формує стійкі художні та пізнавальні канони, уявлення про прекрасне, бачення природи у всіх етнічних особливостях та колориті цього досвіду» [2].

Психологічні дослідження показують, що ідеальні образи багатофункціонально організовані як психічний феномен. Психічне є одним із планів живої матерії. Воно онтологічно переплітається з нею, структурно функціонально організовано, це багатовимірне та динамічне явище, що має рівневу організацію та системоутворюючі фактори.

Це дозволяє психіці: забезпечувати єдність індивідуальних властивостей біоорганізмів; об'єднувати матеріальний світ; брати участь у відображенні дійсності; бути функцією мозку; бути регулятором природного і соціального, свідомого і без свідомого.

Все це відбувається через психічні процеси, стани та якості. Ідеальні образи відіграють важливу роль у цьому зв'язку навколишнього світу з психікою.

Ідеальні образи у науковій психології відносяться до феноменології психічних репрезентацій. У зв'язку з цим у літературі відзначають природу та організацію ідеальних образів: «Оптичний образ», «Візуальний образ», «Образ уяви», «Образ уявлення», «Образ сприйняття», «Слуховий образ», «Дотиковий образ», «Смаковий образ», «Нюховий образ», «Вербальний образ», «Образ пам'яті» [27, с. 104-108].

Ідеальні образи повністю вплетені в ментальний простір людини і функціонують у ньому відповідно до їх культурного змісту. Наприклад, С.Л. Рубінштейн, дивлячись на уяву, пов'язував її зі здатністю та еволюційною необхідністю бути в процесі творчості для створення чогось нового. Статистично спираючись на ідеальні образи, які має людина, уява, спираючись на образи пам'яті, творчо перетворює реальність. Уявні образи віднесені до емоційної сфери та когнітивної системи і залежно від ступеня їх культурного розвитку беруть участь у функціонуванні механізмів сприйняття, уяви та мислення. При цьому активізується функція постійного переосмислення, що є наслідком культурного розвитку особистості.

1.3 Ідеальне – антиідеальне

Ідеал — це найвища мета, якої людина хоче досягти в результаті якоїсь своєї діяльності. Одне з найважливіших місць у свідомості людини займає ідея ідеальних умов для життя людини, ідеального суспільства та ідеальних людських стосунків.

Такі уявлення про людину називають соціальними ідеалами. Соціальні ідеали відображалися в легендах «золотого віку», в уявленнях про рай чи суспільство, в якому люди могли вільно задовольняти свої потреби. Такі ідеали, які демонструють нам силу і багатство людської уяви, але залишаються дуже нереалістичними і практично недоступними, називають утопіями. Найкрасивіші людські мрії можуть бути втілені в цих утопіях, але їх неможливо здійснити на практиці.

Антиідеал – псевдоідеал, протиріччя ідеалу.

XX століття виробило у інтелігенції стійку алергію на різні ідеали. І це частково можна зрозуміти: всі жахливі експерименти над духом і плоттю людини здійснювалися під прапорами начебто найсвітліших “ідеалів” на кшталт “створення суспільства загальної свободи, рівності та братерства”, “побудови безкласового комуністичного суспільства”, “організації справедливої та досконалої національної держави” або - що нам зовсім близько - “демократичної розбудови та подолання тоталітарного минулого”, “безальтернативності нинішньої лінії глобалізації” [24].

Щоб розрізнити ідеал і псевдоідеал, корисно звернутися до спадщини Канта, яка хоч і коротко, але незмінно торкалася проблеми ідеалу в усіх розділах його філософської системи - як теоретичній, так і в морально-практичній та в її естетичній частинах.

Нам відомі два практично ідентичні визначення ідеалу у Канта, одне з яких присутнє в “Критиці чистого розуму”, а друге - трохи коротше і точніше - у “Критиці здібності судження”: “Ідея означає, власне, поняття розуму, а ідеал - уявлення про одиничну істоту як адекватну ідею”. Ідеали, за Кантом, є лише в людському бутті, де є вільне цілепокладання. Вони не мають онтологічного статусу і “творчої сили” у сенсі незалежно існуючого платонівського царства ідей, а виконують роль лише “практичної сили” вдосконалення наших “певних вчинків” [12].

На відміну від формального та безумовного імперативу розуму, ідеал виконує деякі змістовні, хоч і вторинні функції. У цих функціях, начебто бездоганно виділених Кантом, корисно розібратися, оскільки тут, поки що в зародковій і неявній формі, ховаються концептуальні нюанси, здатні перетворити справжній ідеал на псевдоідеал, а потім і взагалі змусити нас відмовитися від будь-яких ідеалів.

У кантівському трактуванні ідеалу існує три істотно вразливі теоретичні пункти, що загрожують небезпечною практичною заміною справжніх ідеалів уявними ідеалами, а ще точніше – антиідеалами або ж псевдоідеалами:

1. Ідеал по Канту об'єктивний, та заодно позбавлений онтологічної незалежності і немає матеріально-тілесного втілення, тобто. будь-якого реального носія. Він - ідеальний у сенсі присутності виключно сфері людської свідомості.
2. Існування ідеалу Кант пов'язує лише з діяльністю розуму, що видно з його позиції й у пізній період творчості. Наприклад, у “Метафізиці моралі” він прямо заявляє, що “схиляти коліна і падати ниць навіть з метою показати своє схиляння перед небесними силами супротивно людській гідності, ... бо в цьому випадку ви підкоряєтеся не ідеалу, який представляє вам ваш власний розум, а ідоліві, створеному вами самими” [13].
3. Взаємини між ідеалом і вчинком І. Кант розглядає з позицій абстрактно-загальних відносин, нібито єдине ціннісне мірило механічно додається до багатьох одиничних випадків, ігноруючи їх особливості або ж змушує ці особливості відмовлятися від своєї специфіки. .

Таке розуміння ідеалу, намагаючись втілити його в суспільну практику, неминуче призводить до псевдоідеалу, коли спекулятивно-ідеальна раціональна схема, навіть найкрасивіша, механічно і примусово

впроваджується в практику, незалежно від об'єктивної обставини чи честь, а також гідність інших людей, а іноді й долі цілих народів, щоб принести в жертву такі раціональні утопії.

Псевдоідеал часто викликає в життя діаметрально протилежний, але настільки ж тупиковий набір цінностей. Його суть – намагання жити без ідеалів, суто утилітарно і прагматично орієнтоване на «повсякденні цінності людського існування»: сім'я, кар'єра, матеріальний достаток, комфорт, фізичне здоров'я. Усім утопіям, спрямованим на краще майбутнє, тут протистоїть прагнення увічнити щось фізично міцне й земне, як би поширити приємне сьогодення в безмежне майбутнє.

Псевдоідеали у вигляді абстрактних проповідей або, тим більше, в їх руйнівних соціальних застосуваннях завжди провокують появу цинічного ставлення до ідеалів і всього, що варте в людському існуванні. Але орієнтація на антиідеал, іронію та скоморохів, у свою чергу, підштовхує обивателя до загальної абстрактної сутності навколо якихось нових (а частіше старих і давно застарілих) псевдоідеалів. Це створює антиціннісне порочне коло, з якого не так легко вийти.

Носіями цінностей (як, втім, і антицінностей) можуть бути найрізноманітніші явища та предмети, що оточують людину. У тому-то й полягає одна з наріжних відмінностей людини від тварин, що всі оточуючі її речі можуть набувати ціннісно-ідеального виміру, починаючи від купи сміття у дворі будинку - зримої носительки антицінностей вітального та соціального плану і закінчуючи рублівською Трійцею - символом відкритого великого іконописця найвищих духовних цінностей. При цьому ясно, що є якась ієрархія носіїв цінностей, де є вищі та нижчі, більш-менш адекватні, загальні та індивідуальні носії ціннісних змістів. Є серед цінностей і такі, у чисе завдання входить виключно збереження та трансляція найвищих ціннісних змістів (соціальних, інтелектуальних, духовних) як, наприклад, бібліотеки чи музеї.

У суб'єктивному аспекті соціалізації молоді найважливішу роль відіграють ціннісні орієнтації. Аксіологічний потенціал особистості визначається її ідеалами та антиідеалами, які служать основою для самоідентифікації та соціалізації. Однією з причин, що визначають актуальність проблеми цінностей і ціннісних відносин, є їх динаміка, за якою слідує зміна ідеалів та антиідеалів молоді залежно від змін у суспільному чи приватному житті.

Численні спроби визначити цінність укладаються в дві основні парадигми:

1. У першому випадку мова йде про поняття того, що є найбільш бажаним, емоційно привабливим і здатним описати ідеальний стан буття людей.
2. У другому, глибоко емоційно бажаний спосіб поведінки або дії.

Перші визначення включають кінцеві значення, другі - інструментальні.

Ціннісні відносини – це відношення до інших в аксіологічному аспекті, тобто переживання більшої чи меншої цінності (нецінності) іншого відповідно до особистісної аксіологічної системи. Особливу роль відіграють відносини Я - Інші. Як найбільш загальні критерії визначення ціннісного ставлення до себе та інших І.А. Ніколаєва називає «найкраще» («ідеальне»), «найгірше» («антиідеальне») та Я. Ідеал – це найкращий зразок чогось чи найвища мета у якійсь діяльності. Він визначає сенс життя людини, норми поведінки та ставить спрямованість особистості. Але уявлення про ідеал завжди має суб'єктивний характер [20].

1.4 Висновки щодо першого розділу

Пройшовши багатовікову історію, ідеальне, починаючи з таких понять, як «ейдос», «ідея», «ідеал», перетворилося на сьогоднішній день на «парадигму людського пізнання», «внутрішню форму мови пізнання», «Єдине» для будь-якого виду пізнання».

Ідеал або ж система ідеалів у кожної людини особиста та відрізняється. Він може змінюватись всередині особистості, так як це є динамічною структурою, що залежить від багатьох факторів: віку, оточення, ситуації розвитку, рівня інтелекту і світогляду людини. Так як ідеал є не статичним, то він може змінювати протягом усього життя людини.

Суспільно значущі ідеали не завжди стають особистісно значущими переконаннями. Ідеали можуть бути критеріями своїх і чужих вчинків, орієнтиром у житті.

Таке поняття, як «культура» невід'ємне від поняття «ідеал». І тому можна зробити ряд висновків:

1. По-перше, синтез двох складних феноменів – культури та психіки – це природне явище живої матерії, його взаємодетермінанти об'єктивні та його науковий аналіз закономірний.
2. По-друге, ідеальні образи особистості формуються у межах цього взаємозумовленого синтезу та свідчать про культурну динаміку і особистості, і суспільства.
3. По-третє, актуальність даної проблематики не викликає сумніву і в умовах суспільного прогресу потребує подальшого вивчення.

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДЕАЛІВ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

2.1 Ідеали сучасної молоді

Для початку, хотілося б розглянути типологію студентів (оскільки у різних типів студентів – різні ідеали) [16]:

1. «Гармонійний (ідеальний) студент»: активний у навчальній діяльності, цікавиться мистецтвом і культурою, у всіх сферах має добрі результати.
2. «Професіонал»: усвідомлено обрав спеціальність, добре навчається, науково-дослідницькій роботі приділяє мало уваги, оскільки після закінчення університету планує займатись практичною діяльністю. Добросовісно виконує громадські доручення, трохи займається спортом цікавиться літературою та мистецтвом, чесний, порядний.
3. «Академік»: свідомо обрав професію, вчиться лише відмінно, планує навчатися в аспірантурі, тому багато часу присвячує науково-дослідницькій діяльності, часто всі інші заняття ігнорує.
4. «Громадський діяч»: його пріоритетом є громадська діяльність, цікавиться нею більше, ніж навчанням та наукою.
5. «Любитель мистецтва»: вчиться добре, основні інтереси зосередженні у царині мистецтва та літератури, науковій роботі не приділяє уваги, відзначається широким кругозором, хорошим естетичним смаком.
6. «Старанний»: професію обрав не зовсім свідомо, однак навчається старанно, докладает багато зусиль, не дуже здібний до навчання, мало цікавиться мистецтвом та літературою, надає перевагу легким жанрам. Мало спілкується з однокурсниками та не дуже популярний серед них.
7. «Середнячок»: вчиться, не докладаючи серйозних зусиль. Обираючи професію, особливо не задумувався, та дотримується того переконання, що коли вже вступив до університету, то необхідно його закінчити, хоча особливого задоволення від навчання не отримує.
8. «Розчарований»: відзначається непоганими здібностями, однак обрана спеціальність його не цікавить. Теж переконаний, що коли вступив до університету, то слід його закінчити, хоча від навчання

задоволення не отримує. Прагне утвердити себе в хобі, мистецтві, спорті.

9. «Лінивий»: вчиться не досить успішно, однак собою задоволений, намагається затратити якомога менше зусиль. Про вибір професії серйозно не задумувався, науковою та громадською діяльністю майже не займається. Часто намагається обійти вимоги, «щось придумати», щоб отримати потрібну оцінку. Основні інтереси у сфері дозвілля. Однокурсники сприймають його як баласт.
10. «Творчий»: винахідливий у всіх видах діяльності, за які береться. Не любить занять, які вимагають дисципліни, зосередженості, зусиль, тому вчиться нерівно, досягає результатів лиш у тих сферах, якими цікавиться. Якщо захопиться якоюсь діяльністю, то прагне бути оригінальним, нехтує думкою авторитетів.
11. «Ерудит»: колекціонує всі можливі знання, охоче демонструє їх, хоча не дуже здатний до творчості. Громадська робота і спорт його не цікавлять. В однокурсників має репутацію сноба. Наукову роботу виконує у строго академічних традиціях.
12. «Спортсмен»: вчиться за індивідуальним планом, набуває мінімуму знань, необхідного для складання іспитів і заліків. Сподівається на поблажливе ставлення за свої успіхи.
13. «Псевдосучасник»: головна цінність для нього - особистий успіх. Основні інтереси спрямовані за межою університету. Стежить за модою у всіх сферах життя. Науковою роботою та громадською діяльністю майже не займається. Професію, як правило, обирає дуже модну.
14. «Богемний»: успішно навчається у престижному університеті, зверхньо ставиться до студентів, які здобувають «масові професії». Прагне до лідерства. Має широкі, однак поверхові знання. Любить модні зібрання, частий гість модних клубів та дискотек. До спорту

байдужий, серед однокурсників ставлення до нього змінюється від захоплення до зневаги [16].

З переходом до ринку, становленням демократичного суспільства суттєво змінюється не тільки ідеали молодих людей, а й суспільний ідеал молоді взагалі. До речі, дуже цікавими є висновки українського вченого Ю.Терещенко, який в сучасній молодій особистості виділяє такі риси:

1. Це особа економічно вільна, ініціативна, активна. Їй притаманна самостійна творчість, пов'язана з організацією нової справи і постійною кількістю можливостей докласти власні зусилля.
2. Це людина, глибоко зацікавлена в особистій приналежності до політичних свобод. Вона характеризується розвиненою правовою і моральною відповідальністю, здатністю захистити себе і оточуючих.
3. Це суб'єкт з рельєфно оформленою світоглядно-екологічною орієнтацією.
4. Це особа з національно зорієнтованою свідомістю, для неї рідна мова і культура свого народу є засобом національної самоідентифікації [39].

Сьогодні, у світі, що динамічно змінюється, на групу соціальної молоді найбільше впливають різні фактори. Цей процес визначається мінімальною соціальною практикою молоді: молодь тільки починає своє життя і має потребу в орієнтації. Такими орієнтирами є цінності.

Молодь – це та частина суспільства, яка ще формує свою ідеальну структуру. У цій структурі переважно переважають події в навколишньому середовищі. Ця система сформованих життєвих цінностей сучасної молоді в свою чергу вплине на події в окремих країнах і в світі через кілька років.

Структура основних ідеалів зазвичай формується до 18-20 років. З роками ця система моральних настанов залишається практично незмінною в

майбутньому – значний переворот у свідомості зрілої людини можливий лише під впливом сильного стресу, життєвої кризи.

За результатами багатьох досліджень можна сказати, що в переліку вихідних ідеалів сучасного молодого покоління етичні та моральні цінності практично відсутні, а духовно-культурні цінності відходять на другий план. Це пов'язано з тим, що молоді люди спочатку узгоджують свою систему цінностей із критеріями життєвого успіху.

За даними досліджень, молодь стала аморальнішою за останні 20 років. Багато молодих людей згодні з тим, що вони проживають в іншому часі і деякі етичні устої та норми вже пішли в минуле і не мали колишнього значення [22].

Після відходу від радянської ідеології та появи в уряді країни ліберально-демократичних людей ціннісна орієнтація на державному рівні вже не мала єдиних стандартів, а була віддана на відкуп самим громадянам, ЗМІ та політичним партіям та новим громадським організаціям.

У такій ситуації кожен обрав орієнтири, які найбільше підходять для виконання поставлених перед ним завдань. Найуразливішою частиною суспільства є молодь. Молодим людям, які тяжіють до всього нового, з підвищеним почуттям справедливості, готовим консолідуватися та вирішувати амбітні завдання, було непросто визначити, де їм дають правильні установки, на яких можна побудувати своє життя, а де дають цінності та ідеали, чужі для життя, але привабливі на перший погляд [35].

Останні соціологічні дослідження проблем молоді показують, що найважливішими цінностями для молоді є: сім'я, здоров'я, хороша робота, освіта та успіх. Використовуючи описані вище визначення справжніх ідеалів, з одного боку, можна висловити думку, що сучасна молодь обирає собі справжні цінності та ідеали, але в переліку немає таких, здавалося б,

необхідних для наших цінностей країни і народу в цілому, такі як любов до вітчизни, повага до історії нашої країни, праця, совість [36].

Ідеали можуть по-різному співвідноситись з різними суб'єктами. Для сучасної молодшої людини, як я вже зазначала вище, справжні ідеали – це сім'я, здоров'я, гідна робота, освіта та успіх. Чи буде достатньо для підтримки стабільного розвитку суспільства в цілому того, що більшість молодих людей робить ставку на особистісний розвиток, водночас не дбаючи про стан, у якому вони живуть? Розвиток важливий і для держави, і для особистості. Для розвитку і стабілізації держави її громадяни повинні вимагати таких цінностей, як почуття любові до вітчизни, визнання заслуг вітчизни, готовність пожертвувати особистими інтересами на благо вітчизни. Тобто для суспільства в цілому справжніми ідеалами є патріотизм, альтруїзм, повага до історії і т. д. Для суспільства ці цінності також є основою існування, тобто є істинними.

На шляху до успішної кар'єри у молодшої людини також виникають бар'єри з працевлаштуванням. У цій ситуації ми можемо спостерігати або протестні настрої в молодіжному середовищі, або уникнення «суворої» реальності шляхом вживання речовин, що впливають на свідомість та психіку - алкоголь, наркотики, комп'ютерні ігри. Таким чином можуть діяти всілякі секти, які впливають на психіку людини і ведуть її в неіснуючий світ, який працює за правилами секти [18].

Таким чином, без активної участі держави у становленні та самореалізації молодшої людини, навіть маючи ідеали, істинність яких не викликає у нас сумніву, молодому поколінню буде складно реалізувати себе. Тим самим хочу наголосити як на важливості взаємної участі держави у становленні молоді, так і активній участі молоді у формуванні державних інститутів.

Ще один момент, що стосується справжніх ідеалів і цінностей, який варто виділити, це тривалість існування систем, побудованих на хибних ідеалах. Системи, побудовані на хибних ідеалах, мають нетривалий період існування проти систем побудованими на істинних ідеалах. Так, якщо порівнювати будь-яку з традиційних релігій, в основі яких лежать вічні цінності, такі, як любов, світ, Бог, і, наприклад, секти або навіть держави, то бачимо, що тривалість існування релігії несумісно більш тривала, ніж у систем, побудованих на хибних цінностях [35].

2.2 Вплив інтернету на формування ідеалу у студентів

У процесі формування системи цінностей молоді поширюється негативний досвід впливу соціальних мереж. Вплив соціальних мереж досить розмитий, але негативні наслідки більш виражені та глибші.

Інтернет як світова інформаційна система формує кіберпростір, особливу реальність, що веде до кіберкультури з її власними поняттями, цінностями, способами мислення та мовою. У такому вигляді Інтернет сьогодні є одним із основних компонентів формування справжнього інформаційного середовища. Невизначеність впливу соціальних мереж на молодих людей цікавить вивчення цієї проблеми [31].

Сьогодні інтернет виконує одну з найважливіших функцій суспільства – комунікативну. Соціальні мережі допомагають молоді проявити себе та самореалізуватися. Схвалення частини однолітків важливіше за позитивну оцінку якогось далекого «суспільства». По-перше, в соціальних мережах немає обмежень, які неможливо обійти в реальному спілкуванні, більшості людей важко спілкуватися в реальності, а донести свою думку в письмовій формі набагато легше.

Основна причина використання соціальних мереж – пошук однокласників, одногрупників, друзів та контакт з ними. Вільно споживаючи можливості інтернету, молоде покоління з невизначеними поглядами на

життя, яке не встановило для себе найважливіших цінностей і піддається неконтрольованому потоку інформації.

Психологи вважають, що соціальні мережі допомагають нинішньому молодому поколінню не відчувати самотність і не впадати в депресивний стан душі. Але дослідження життєвого простору молоді показує інше: людина так сильно звикла до того, що їй постійно ставлять оцінки та помічають, і що їй складно і реально. Результатом цього є або душевний розлад, або занурення людини з головою у віртуальний світ та роз'єднання з рештою світу [10].

Еволюція інтернету призвела до народження віртуального світу, що виділяє утворення нових культур. Для молоді це стало місцем, де на практиці застосовуються нові культури, нові реалії спілкування та нові осередки співдружності [3].

Молоде покоління, яке виросло на соціальних мережах, не вміє грамотно висловлювати свої думки та вести бесіду, не розуміє людей старшого покоління, його не турбує таке почуття, як співпереживання. Але це ще не все. Молоді люди стирають набагато більші межі: вони не мають почуття відповідальності. Допустимо, людина сама вибирає, з ким їй дружити. Але якщо її ця дружба чимось не влаштувала, то «друга» можна легко «поставити в ігнор», і не треба нікому нічого пояснювати. А також вона здатна образити і принизити будь-кого. Її не хвилюють наслідки цих вчинків, адже вона не побачить сліз і переживань свого «друга» і не матиме докорів сумління [10].

В даний час більшість користувачів використовують можливості інтернету, зокрема соціальних мереж, переважно для розваг, що сприяє руйнуванню індивідуальності та колективної ідентичності. У сучасній молоді все більш суперечливі погляди та ціннісні орієнтації, відсутність цілісного

світогляду. Соціально значущі цінності у власних очах сучасної молоді зміщені орієнтаціями індивідуалістичного порядку.

Злиття ілюзій та фантастичності віртуального світу в умовах його дії за законами реальності робить його чарівним. Через незадоволеність навколишньою реальністю (особистісним, економічним, соціокультурним аспектом тощо) комп'ютерна залежність поступово посилюється, змушуючи людину віддавати перевагу віртуальному світу.

Все це призводить до заміни реального світу віртуальним світом, де застосовуються загальноприйняті норми та правила, недотримання яких призводить до застосування суворих санкцій. Крім того, більшість молоді переводять соціальні норми, створені у віртуальному світі, у реальні відносини, руйнуючи тим самим існуючі нормативні засади суспільства, які були серйозно деформовані в останні десятиліття, а їхня віртуалізація веде до ще більших змін суспільної свідомості та поведінки [15].

Вирішення проблеми інтернет-залежності серед молоді – захистити її від постійного використання соціальних мереж та їх шкідливого впливу на світогляд людини. Необхідно мотивувати молодь до дій, наприклад, до вступу до добровільних об'єднань, у цьому випадку вигідним буде використання інтернету.

2.3 Дослідження ідеалів сучасного студентства

Дослідженню проблеми ідеалів присвячено велику кількість вітчизняних психолого-педагогічних досліджень. За останні роки розроблено персонологічну модель дослідження ідеалів, досліджено вплив ступеня їх усвідомленості на розвиток та регуляцію поведінки особистості; враховуються різні аспекти формування ідеального іміджу: віковий зміст, динаміка структури та функцій, ідеальна та антиідеальна структура сучасної молодої людини; досліджено ідеали студентів ВНЗ різних профілів і дисциплін [28].

У зарубіжних дослідженнях вивчається ставлення молоді до питань про ідеальне тіло та харчову поведінку людей; «сексизм» та ідеали у гендерних стосунках, уявлення про романтичне кохання, ідеали вибору кар'єри та майбутньої поведінки особистості за рахунок спеціалізації також є у сфері науки. У педагогічній психології обговорюються ідеальні образи учнів, вчителя, школи, освіти та ін. [39, 41].

Таким чином, це свідчить про великий інтерес наукової громадськості до змісту ідеалів студентської молоді, які знаходять своє відображення в регуляції соціальної поведінки її представників. Меншою мірою увагу дослідників привертають антиідеали, які призводять до різноманітних відхилень (девіацій).

У дослідженні Овчарової Р.В., Ніколаєвої І.А. та Малюшиної Ю.А., яке я вивчала використаний новий метод вивчення суб'єктивних аспектів образу соціального світу студентів, що полягає у зіставленні їхніх ідеалів та антиідеалів. Мета проведеного дослідження полягала в аналізі ідеального та антиідеального у суб'єктивному образі соціального світу студентів. Для її досягнення застосовувалася комплексна багаторівнева методика діагностики суб'єктивних аспектів соціалізації «Образ соціального світу молоді» (ОСМ) та програмний засіб для її реалізації, призначений для онлайн-моніторингу. Апробацію психодіагностичного комплексу для вивчення ОСМ проведено на вибірці 100 студентів [25].

Методологія дослідження будується на тому, що образ будь-якого Іншого в ситуації, якщо він представлений у свідомості, завжди пов'язаний із ціннісним ставленням до нього і є якорем деякої (деяких) особистісної цінності суб'єкта [20].

Проблема дослідження полягає у визначенні характеристик ідеалів та антиідеалів у суб'єктивному образі соціального світу сучасних студентів.

У ході роботи передбачалося встановити, які ідеали антиідеали включені до ціннісного потенціалу особистості студентів вузу; наскільки ідеалізуються антиідеалізуються студентами представники різних соціальних груп; яка їх ціннісна оцінка за умов «ідеального/антиідеального» у співвідношенні з Я респондента.

Референтність/антиреферентність соціальних груп учасників опитування визначалася висотою ціннісної оцінки представників цієї групи, її «місцем» у структурі соціальної ідентифікації респондентів. Розглядалося ставлення до них як до «ідеалів», «еталонів»; до тих, хто «кращий за мене»; до таких, як Я; до тих, хто «гірший за мене»; до «антиідеалів».

Таблиця 2.1

Референтність соціальних груп для юнаків та дівчат (ідеали)

Вибірка юнаків у %	Хто? (рольовий, соціальний, інституційний склад, %)	Вибірка дівчат у %
15	Персонажі чоловічої статі	11
7	Персонажі жіночої статі	12
5	Родичі	10
14	Люди старшого віку	13
3	Однолітки	6
6	Жителі рідного міста	9
4	Закордонні жителі	3
4	Однокласники, студенти	2
3	Друзі	6
8	Герої книг, фільмів	9
4	Герої комп'ютерних ігор	1
3	Представники спорту	1
6	Представники літератури, мистецтва	3
3	Політики	1
-	Представники шоу-бізнесу	2
4	Представники науки	2
4	Батьки	6
2	Армія	1
1	Працівники школи/вузу	1
-	Бізнес	1
-	Звірі	1

Відповідно до таблиці 2.1 до референтних груп ідеалів та антиідеалів входить весь рольовий, соціальний та інституційний склад, відзначений респондентами (від 1 до 18 % виборів).

Позначені учасниками дослідження як ідеали соціальні групи та їх представники втілюють переважно альтруїстичні, комунікативні та гностичні цінності респондентів. Вони висловлюють можливості соціальної взаємодії, емоційної підтримки, отримання корисної інформації. Зв'язок ідеалів з глористичними, гедонічними, практичними та пугнічними цінностями вказує на те, що референтні групи задовольняють потребам молодих людей у: самоствердженні, тілесному та душевному комфорті, оволодінні практичними вміннями та навичками, свободі дій та думок, творчості, виборі власних цілей, незалежності.

Юнаки обирають як ідеали персонажів чоловічої статі, героїв комп'ютерних ігор, представників світу літератури та мистецтва, спорту, політики та науки. У дівчат у пріоритеті персонажі жіночої статі, родичі, люди старшого віку, однолітки, мешканці рідного регіону, представники шоу-бізнесу, батьки та навіть тварини. Зазвичай студенти обирають ідеали, що мають такі емоційні ознаки: красивий, добрий, улюблений, розумний, веселий, турботливий, рідний, сильний фізично і сильний духом. Також вони втілюють приємний фізичний вигляд, емоційність, гарні манери та норми, естетичні та романтичні цінності. Таким чином, ці ідеали задовольняють молодь у пошуку способів досягнення гармонії з навколишнім світом краси; втілюють їхню схильність до мрійливості, до ідеалізації життя і людей. У емоційних характеристиках юнаків присутні ознаки, що вказують на гностичні та пугнічні ціннісні підстави вибору: геній, мудрий, відповідальний, сміливий, безстрашний [25].

Таблиця 2.2

Антиреферентність соціальних груп для юнаків та дівчат (антиідеали)

Вибірка юнаків у %	Хто? (рольовий, соціальний, інституційний склад, %)	Вибірка дівчат у %
1	2	3
20	Персонажі чоловічої статі	18
3	Персонажі жіночої статі	9
-	Родичі	4
15	Люди старшого віку	13
1	2	3
6	Однолітки	7
5	Жителі рідного міста	9
3	Однокласники, студенти	8
-	Друзі	3
8	Герої книг, фільмів	8
4	Герої комп'ютерних ігор	2
2	Представники спорту	3
2	Представники літератури, мистецтва	3
8	Політики	2
-	Представники шоу-бізнесу	2
2	Представники науки	2
8	Армія	2
2	Інтернет-знайомі	2
-	Працівники школи/вузу	2
6	Представники зарубіжжя	-
2	Бізнес	-

Антиідеали студентів наведено у таблиці 2.2. Серед юнаків значне місце займають чоловіки, люди похилого віку, герої з книг і фільмів, представники армії, політики, іноземці та однолітки. Примітно, що молодь проявляє лояльність до друзів, родичів, співробітників школи/університету, представників шоу-бізнесу, шкодують осіб протилежної статі [25].

До антиідеалів дівчат увійшли особи чоловічої та жіночої статі, старшого віку, мешканці регіону проживання, однокласники та студенти, герої книг, фільмів, однолітки та родичі. Загалом можна зробити висновок, що коло антиідеалів представниць слабкої статі значно ширше. На відміну від юнаків вони упереджені до родичів, друзів, однолітків та осіб своєї статі. Виняток становлять лише представники зарубіжжя та бізнесу. Швидше за

все, останні отримали недиференційовані оцінки, притаманні малознайомим Іншим [28].

Цінності (антицінності), які втілюють антиідеали молодих чоловіків, пов'язані з поганим спілкуванням, відсутністю альтруїзму, толерантності, практичних здібностей і малою освіченістю. Представники референтних груп не відрізняються великим інтелектом, але прагнуть до слави та наживи. Їм не вистачає романтики, емоційної стабільності, самостійності та незалежності. Вони не вміють радіти життю. У них погана зовнішність, манери та смак.

Цінності (антицінності), які втілюють антиідеали дівчат, за змістом аналогічні тим, які були виявлені у юнаків, але є певна різниця. Спостерігаються розбіжності у таких цінностях: фізичний образ, практичні та гедоністичні цінності.

Це означає, що юнаки більш сприйнятливі до сприйняття фізичного вигляду Інших, їх умінь, навичок та задоволень, ніж дівчата. Емоційні ознаки сприйняття антиідеалів у представників різної статі мають загальне та особливе. Загальні ознаки - це злий, злісний, ідіот, дурень, дурний, тупий, неприємний, поганий, зрадник. На відміну від дівчат, юнаки емоційно відкидають убивць, гвалтівників, нещадних, безжальних та жорстоких людей. До небажаних потрапили також слабкі людські типи: страждальці, плакси, хитрі, дивні та неадекватні психічно індивіди. Для дівчат неприємні зарозумілі суб'єкти, егоїсти, грубіяни та алкоголіки.

Також важливо звернути увагу, яким чином категорії ціннісної оцінки відбиваються на рівні самооцінки респондентів, їх сприйнятті світу та інших людей.

Таблиця 2.3

Категорії загальної ціннісної оцінки та рівні самооцінки студентів

Вибірка юнаків у %	Назва категорії ціннісної оцінки	Вибірка дівчат у %
--------------------	----------------------------------	--------------------

6,89	Ідеали	9,11
29,09	Кращі за мене	44,74
28,76	Як я	12,11
30,08	Гірші за мене	27,97
3,75	Антиідеали	4,07
56,19	Вище середнього	63,27
Вибірка юнаків у %	Рівні самооцінки (% вибірки)	Вибірка дівчат у %
58,95	Висока	55,56
11,58	Норма	13,89
0,00	Занижена	0,00

У виборці юнаків кількість соціальних інститутів, що ідеалізуються, або їх представників менша, ніж у дівчат, що вказує на меншу ціннісну насиченість їхнього життя здатність до самоконтролю. Більш висока кількість антиідеалів у дівчат пов'язана з нижчою аутосимпатією та ворожістю до інших [25].

Баланс між ідеалами та антиідеалами відображає тенденцію до захопленого або зневажливого сприйняття соціальної реальності. Усі студенти мають позитивне ставлення до суспільства. Співвідношення ідеалів і показника «Інші кращі за мене» у юнаків виражає зв'язок термінальних та інструментальних цінностей. Ціннісні цілі підтримуються ціннісними засобами. У дівчат вираженість цього показника приблизно аналогічна.

Значення показника «Кількість Інших» вище і нижче середнього відображає загальний рівень сприйняття людиною інших. Для юнаків – 29,09 та 30,08, що свідчить про виважене ставлення до суспільства. У дівчат 44,74 і 27,97 відповідно, що підкреслює їх більш позитивне сприйняття навколишнього світу. «Кількість персонажів» вища за середню (53,88 – у дівчат та 35,98 – у юнаків) вказує на більш високий рівень комунікативної толерантності у представниць жіночої статі. Дівчата більш тривожні, ніж юнаки – про це свідчать показники «Вище за Я» (відповідно 44,74 і 29,09). Проте велику депресивність виявляють юнаки, наближаючись до тих, хто належить до категорії «Нижче я» (відповідно 30,08 і 27,97).

Частота оцінок вище середнього (56,19 та 63,2) свідчить про базовий рівень психічного благополуччя. Цей показник вищий у дівчат. У юнаків співвідношення «Інші краще/гірше за мене» символізує врівноважену ідентичність респондента та образів Інших, пов'язаних із бар'єрами у соціальних відносинах. У дівчат цей показник свідчить про позитивну ідентичність. У студентів обох статей виявлено високу та нормальну самооцінку. Частота рівноцінних Я вказує на прагнення респондентів до звичайності чи унікальності особистості. Співвідношення 28,76 та 12,11 говорить на користь юнаків. Дівчата частіше прагнуть стандартності, а юнаки – неповторності.

Загалом слід сказати, що аналіз ідеалів та антиідеалів студентів, а також визначення співвідношення категорій ціннісної оцінки виявили наступне:

1. У студентів спостерігається позитивне сприйняття соціального світу; ціннісна насиченість життя, виражена здатність до самоконтролю, відзначено базовий рівень психічного благополуччя; врівноважена та позитивна соціальна ідентичність; юнаки прагнуть унікальності власної особистості, а дівчата – до звичайності.
2. Ідеали студентів більшою мірою втілюють альтруїстичні, комунікативні та гностичні цінності; вони задовольняють пошук допомоги та підтримки, гармонійного спілкування, інтелектуального розвитку; групи, що ідеалізуються, уособлюють потреби в самоствердженні; тілесному та душевному комфорту; оволодінні практичними вміннями та навичками; у свободі дій та думки, творчості, виборі власних цілей та незалежності.
3. Ціннісний потенціал дівчат для юнаків – добро, спілкування, розум та краса; юнаків для дівчат – спілкування, добро, майстерність, розум та знання, а також манери поведінки та фізична форма.

4. Антиідеали студентів пов'язані з поганою комунікацією, відсутністю альтруїзму, толерантності, низькою освіченістю, відсутністю практичних навичок. Представники груп не відрізняються великим розумом, але прагнуть слави та наживи. В них немає романтизму, емоційної стабільності, самостійності та незалежності. Вони не вміють отримувати задоволення від життя. У них погана зовнішність, манери поведінки та смак.
5. Емоційні ознаки сприйняття антиідеалів у представників різної статі мають загальне та особливе. Загальні ознаки пов'язані із пріоритетними цінностями. На відміну від дівчат, юнаки емоційно відкидають убивць, гвалтівників, нещадних, безжальних та жорстоких людей, а також страждальців, плаксів, хитрих, дивних та неадекватних психічно суб'єктів. Дівчатам неприємні зарозумілі індивіди, егоїсти, грубіяни та алкоголіки.
6. Більша кількість антиідеалів у дівчат пов'язана з нижчою аутосимпатією та ворожістю до інших; представниці прекрасної статі мають схильність до тривожності, а юнаки – депресивності.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в отриманні унікальних даних про слабо рефлексовані аспекти суб'єктивного образу соціального світу молоді, зокрема, про їхні ідеали та антиідеали, які були отримані за допомогою оригінального імпліцитного методу.

Проведене дослідження має безперечну практичну значимість. Знаючи особливості суб'єктивного сприйняття індивідом соціальних груп, інститутів соціалізації, можна порівнювати напрямок та ефективність їх соціалізованого впливу. Як наслідок, з'являється можливість соціально-психологічного проектування та корекції соціальної та культурної політики, організації соціально-психологічного супроводу молоді.

2.4 Висновки щодо другого розділу

Отже, структура основних ідеалів зазвичай формується до 18-20 років. З роками ця система моральних настанов залишається практично незмінною в майбутньому – значний переверот у свідомості зрілої людини можливий лише під впливом сильного стресу, життєвої кризи.

За результатами багатьох досліджень можна сказати, що в переліку вихідних ідеалів сучасного молодого покоління етичні та моральні цінності практично відсутні, а духовно-культурні цінності відходять на другий план. Це пов'язано з тим, що молоді люди спочатку узгоджують свою систему цінностей із критеріями життєвого успіху.

Також на формування ідеалів сучасної молоді великий вплив має інтернет. Багато хто дуже залежить від нього і від думок тих людей, що знаходяться там. Через це у молоді можуть сформуватись своєрідний ідеал. Таким чином, інтернет-залежність впливає на ціннісні орієнтири молоді неоднозначно, але найчастіше веде до негативних наслідків і зміни системи моралі, що давно укорінилася.

Щодо дослідження, яке я вивчала, то його метою було - аналіз ідеального та антиідеального у суб'єктивному образі соціального світу студентів. Для її досягнення застосовувалася комплексна багаторівнева методика діагностики суб'єктивних аспектів соціалізації «Образ соціального світу молоді» (ОСМ) та програмний засіб для її реалізації, призначений для онлайн-моніторингу. Апробацію психодіагностичного комплексу для вивчення ОСМ проведено на вибірці 100 студентів.

Були отримані такі результати:

1. Юнаки обирають як ідеали персонажів чоловічої статі, героїв комп'ютерних ігор, представників світу літератури та мистецтва, спорту, політики та науки. У дівчат у пріоритеті персонажі жіночої статі, родичі, люди старшого віку, однолітки, мешканці рідного регіону, представники шоу-бізнесу, батьки та навіть тварини.
2. До антиідеалів дівчат увійшли особи чоловічої та жіночої статі, старшого віку, мешканці регіону проживання, однокласники та студенти, герої книг, фільмів, однолітки та родичі. Юнаки упереджені до родичів, друзів, однолітків та осіб своєї статі. Виняток становлять лише представники зарубіжжя та бізнесу.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань, були отримані такі висновки.

Перше та друге завдання було розкрито в першому розділі. Був проведений теоретичний аналіз феномену ідеалу та його протилежному - антиідеалу. Ідеали формуються під безпосереднім суспільним впливом. Вони значною мірою визначаються ідеологією, світоглядом. Кожна історична епоха має свої ідеали - свій ідеальний образ людини, в якому час і середовище, дух епохи втілюють значні риси. А під антиідеалом людини розуміють - псевдоідеал, протиріччя ідеалу. Його суть – намагання жити без ідеалів, суто утилітарно і прагматично.

Що стосується третього завдання, то дослідженню проблеми ідеалів присвячено велику кількість вітчизняних психолого-педагогічних досліджень. У зарубіжних дослідженнях вивчається ставлення молоді до питань про ідеальне тіло та харчову поведінку людей; «сексизм» та ідеали в гендерних відносинах, ідея про романтичне кохання, ідеали вибору кар'єри та майбутньої поведінки особистості за рахунок спеціалізації також є у сфері науки. На думку дослідників моральний ідеал є регулятором соціальної активності та соціальної поведінки людини.

Ідеали відображають багатогранність та унікальність самосвідомості людини, сприяють становленню якісно іншого рівня внутрішнього (ментального/духовного) життя у контексті культурно-історичного розвитку. Ідеал - це найвища мета, якої людина хоче досягти в результаті своєї діяльності.

Метою дослідження, яке я вивчала було - аналіз ідеального та антиідеального у суб'єктивному образі соціального світу студентів. Для її досягнення застосовувалася комплексна багаторівнева методика діагностики суб'єктивних аспектів соціалізації «Образ соціального світу молоді» (ОСМ) та програмний засіб для її реалізації, призначений для онлайн-моніторингу. Апробацію психодіагностичного комплексу для вивчення ОСМ проведено на вибірці 100 студентів.

Були отримані такі результати:

1. Юнаки обирають як ідеали персонажів чоловічої статі, героїв комп'ютерних ігор, представників світу літератури та мистецтва, спорту, політики та науки. У дівчат у пріоритеті персонажі жіночої статі, родичі, люди старшого віку, однолітки, мешканці рідного регіону, представники шоу-бізнесу, батьки та навіть тварини.
2. До антиідеалів дівчат увійшли особи чоловічої та жіночої статі, старшого віку, мешканці регіону проживання, однокласники та студенти, герої книг, фільмів, однолітки та родичі. Юнаки упереджені до родичів, друзів, однолітків та осіб своєї статі. Виняток становлять лише представники зарубіжжя та бізнесу.

Особистісні ідеали дають можливість сучасним студентам збагатити власний внутрішній світ предметом зацікавленої рефлексії самопізнання і самотворення.

Таким чином, мета, поставлена в роботі, досягнута.

Список використаних джерел

1. Александровская, В.Н. Идеальный образ как психическая культура личности (концептуально-методологический аспект) // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – Луганськ. – 2012. – № 2(28)
2. Александровская, В.Н. «КУЛЬТУРНАЯ ПРИРОДА И ПОЛИФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ИДЕАЛЬНОГО ОБРАЗА» - ISSN 1991-5497. МИР НАУКИ, КУЛЬТУРЫ, ОБРАЗОВАНИЯ. № 1 (44) 2014 – наукова стаття.
3. Асеева, О.В. Влияние социальной сети интернет на развитие социальной активности молодежи // Научные ведомости БелГУ. Серия: Философия. Социология. Право. 2012. – №2 (121). – С. 181-184.
4. Воловикова М. И. Исследование представлений учащейся молодежи о нравственном идеале // Национально-культурная идентичность в современной России: истоки, особенности, перспективы: сб. ст. СПб., 2015. С. 152.
5. Глухова О. Г., Донецкий национальный медицинский университет им. М. Горького «ИДЕАЛЬНЫЙ ОБРАЗ: СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ И ФУНКЦИИ» - наукова стаття.
6. Глухова, О.Г. Идеальне як соціокультурна модель свідомості. Наукові записки. Тематичний випуск: «Актуальні проблеми когнітивної психології». – Острог, 2012. – Сер. Психологія і педагогіка. – Вип. 20.
7. Дубровский, Д. И. Психические явления и мозг – М. : Наука, 1971. – 386 с.

8. Егоров, И.В. «ИДЕАЛЫ КАК ДИНАМИЧЕСКАЯ ОСНОВА АТТИТЮДОВ И ИХ СВЯЗЬ С ЛИЧНОСТНЫМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ» - Вестник ПСТГУ. Серия IV: Педагогика. Психология. 2018. Вып. 50. С. 57–72
9. Залещук, В. Г. Проблема идеального в современной научной философии. – Пермь, 2004. – 209 с.
10. Зорина, О.А. Влияние социальных сетей на духовно-нравственное воспитание молодежи [Электронный ресурс] // Образование Ямала. Ежеквартальный информационно-методический журнал [Электронный ресурс]. URL: <http://yamal-obr.ru/articles/vliyanie-socialnykh-setej-na-dukhovno-n/>
11. Ильенков, Э. В. Диалектика идеального // Философия и культура. – М.: Политиздат, 1991. – С. 229–274.
12. Кант И. Соч. В 6-ти т., т.3. М., 1964, С.502.
13. Кант И. Соч. В 6-ти т., т.4(2). М., 1965, С.375.
14. Кирьякова А.В. Аксиология образования. Ориентация личности в мире ценностей: монография. – М.: Дом педагогики, ИПК ГОУ ОГУ, 2009. – 318 с.
15. Козыревская, А.В. Современное информационное пространство, его влияние на образование и социализацию человека // Вестник восточносибирской государственной академии образования. – 2010. – Вып. 12. – С. 24-30.
16. Копець Л.В. «Психологія особистості»: навчальний посібник для студентів. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. – 458с.
17. Лифшиц, М. Диалог с Эвальдом Ильенковым (Проблема идеального) – М.: ПрогрессТрадиция, 2003. – 183 с
18. Ментальность российской молодёжи: политические ориентиры и кумиры. Социологическая разработка по проблемам современной истории России, подготовленная «Лабораторией Крыштановской». Интернет-журнал «Гефтер» <http://gefter.ru/archive/8369>

19. Мур Дж. Принципы этики. М. 1984, с. 275—323.
20. Николаева И.А. Новый метод исследования личностных ценностей. Часть 1. Изучение содержания личностных ценностей // Сибирский психологический журнал. 2010. № 38. С. 70–71
21. Николаева И.А. Ценностное измерение идентичности: структурные особенности // Вестник Новосибирского государственного университета. Серия: Психология. 2012. Т. 6, № 2. С. 82–84.
22. Новая философская энциклопедия. В четырех томах. / Ин-т философии РАН. Научно-ред. совет: В.С. Степин, А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин. М., Мысль, 2010, т. II, Е – М, с. 70-72.
23. Новиченко, О.В. Ценностные ориентации современной Российской молодежи // Современная наука: Актуальные проблемы теории и практики. – 2013. – № 3- 4. – С. 84-88.
24. Об опасных утопиях в связи с нынешними тенденциями глобализации, весьма напоминающих утопии великого инквизитора из бессмертной притчи Ф.М. Достоевского см. в статье одного из авторов. - Иванов А.В. Глобальный сценарий великого инквизитора// Вестник российского философского общества, №1, 2002.
25. Овчарова Р.В., Николаева И.А., Малюшина Ю.А. «Идеальное – антиидеальное» в субъективном образе социального мира студентов». Общество: социология, психология, педагогика. 2021. № 6. С. 61–66. Society: Sociology, Psychology, Pedagogics. 2021. No. 6. P. 61–66.
26. Петровский А. В. «Психология и время». СПб., 2007. С. 138.
27. Поляков, С.Э. Феноменология психических репрезентаций. – СПб., 2011.
28. Разуваева Т.Н., Шевченко Е.А. Путь к идеалам личности: персонологическая модель исследования // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. 2015. № 12 (209). С. 152–158

- 29.Рубинштейн, С.Л. = «Основы общей психологии» - Издательство: Питер, 2002г., 720стр.
- 30.Рубинштейн С. Л. Указ. соч. С. 107.
- 31.Судич, Ю.В. Роль социальных сетей в жизни молодежи [Электронный ресурс] // Научное сообщество студентов XXI столетия. Общественные науки:
- 32.Трошина С. «Что такое идеал в психологии человека» - <https://psychologist.tips>
- 33.Учебный курс по культурологии / под ред. Г.В. Драч. – Ростов-на-Дону, 1997.
- 34.Франк С. Л. Нравственный идеал и действительность.— В кн.: Он же. Живое знание. Берлин, 1923, с. 169—197
- 35.ЯКОВЛЕВ В.В. «Современные идеалы молодёжи и их истинность» - научова стаття (<https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-idealy-molodyozhi-i-ih-istinnost>) .
- 36.ЯКОВЛЕВ В.В «Ценности, приходящие и уходящие с возрастом» - научова стаття (<http://bd.fom.ru/pdf/d24cpiusv11.pdf>).
- 37.David P., Edmund S.K. Fung Ideal and Reality: Social and Political Change in Modern China 1860-1949 Paperback – October 22, 1985
- 38.Deborah Ch. Cultural Ideals of Home The Social Dynamics of Domestic Space. ISBN 978113863793. Published April 9, 2020 by Routledge, 252 Pages.
- 39.Goonapienuwala B.L., Agampodi S.B., Kalupahana N.S., Siribaddana S. Body Image Perception and Body Dissatisfaction Among Rural Sri Lankan Adolescents; Do They have a Better Understanding About Their Weight? // Ceylon Medical Journal. 2019.
- 40.Halford J. Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction (Classic Reprint) Paperback – August 24, 2018
- 41.Karadag E., Kilic F.S., Arslantas D., Esen F., Uzuner K., İlhan H., Erol K.E. «Ideal Medical Educator»: Cognitive Structures of Medical Faculty Students

// Konuralp Tip Dergisi. 2019. Vol. 10(3). P. 373–380.
<https://doi.org/10.18521/ktd.382910>.

42. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/9696/>

АНОТАЦІЇ

Саїдахмедова А.М. «Особистісні ідеали сучасного студентства».

В першому розділі даної кваліфікаційної роботи бакалавра висвітлено теоретичний аналіз феномену ідеалу людини та антиідеалу людини. Описані три концепції ідеалу (за Д.Дубровським, Є.Ільєнковим та М.Ліфшицом).

У другому розділі висвітлено інформацію щодо соціально-психологічних досліджень ідеалів та антиідеалів сучасного студентства та впливу інтернету на формування ідеалу.

Ключові слова: ідеал, антиідеал, ідеальний образ, молодь, студентство.

Saidakhmedova A.M. "Personal ideals of modern students".

The first section of this bachelor's thesis qualifies the theoretical analysis of the phenomenon of the human ideal and the anti-ideal of man. Three concepts of the ideal are described (according to D. Dubrovsky, E. Ilyenkov and M. Lifshits).

The second section highlights information on socio-psychological research on the ideals and anti-ideals of modern students and the impact of the Internet on the formation of the ideal.

Key words: ideal, anti-ideal, ideal image, youth, students.